

**Милић Ф. Петровић, Павле Стојковић, Душица Бојић,
ОСЛОБОЂЕЊЕ, НЕЗАВИСНОСТ
И УЈЕДИЊЕЊЕ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ,
Историјски музеј Србије, Београд 1999, стр. 281**

О историји Србије и Црне Горе, њиховој борби за стицање слобде, независности и уједињењу писало се, до сада, веома много. Објављено је на стотине, па и хиљаде радова, али, ни један од њих не третира целовитост односа те две српске државе.

Међутим, књига Милића Петровића и његових сарадника садржи особености, специфичне прилазе, одлике и резултате који је одвајају од свих досадашњих радова. Пре свега, књига *Ослобођење, независности и уједињење Србије и Црне Горе* је проблемски целовита и обухвата веома дуг хронолошки период, од 1796. до 1918. Њен садржај представља вертикалну, по први пут на овакав начин интерпретирану, синтезу историје српског народа и његове две државе – Србије и Црне Горе. Осим тога, чињеница да је књига обогаћена, осим историографског, садржајима о: родослову, дипломатским односима, устанцима у Херцеговини и Босни, лепо осмишљеним картама, бројним фотографијама и другим илустрацијама, симболима државности (химна, застава, монета), да се све то скупа са основним садржајем књиге стапа у једну целину и тиме веома сликовито исказује континуирани процес борбе Срба за стицање и одбрану слобде, независности и уједињење васколиког српског народа и његових територија у једну државу, дају јој вишеструко значење и посебну вредност, рекли би, незаобилазног уџбеника за високе школе.

Назначена тематика није само историографска него она припада и праву, политикологији и историји дипломатије. Схватајући то, аутори су, као добри методолози историјске науке, прецизно извели композицију књиге и њеног садржаја. Аутори Милић Петровић и његови сарад-

ници су своја истраживања изложили у више поглавља, одељака и прилога.

Наиме, структуру књиге, осим уводне напомене, чине наслови: Ослобођење, независност и уједињење Србије и Црне Горе, текст од 6-92. стране, који је раздробљен бројним тематско добро ситуираним насловима, као што су: Црна Гора у решавању српског и Источног питања 1875–1878; Србија и Црна Гора од Берлинског конгреса до балканских ратова; Србија и Црна Гора у балканским ратовима; Пројекат уније, одбрана земље и уједињење Србије и Црне Горе 1913–1918; Српска православна црква од укидања Пећке патријаршије 1766. до њене обнове; затим, Заједнички историјски корени као фактори уједињења Србије и Црне Горе; Уставна акта и устави Србије и Црне Горе; ту је и текст Одлука Велике народне скупштине српског народа у Црној Гори из 1918. – што је у ствари први акт државног јединства Србије и Црне Горе. Овој књизи посебну вредност дају прилози: положај хришћана и Јевреја под турском управом (стр. 113), затим садржаји под насловом: Из плана Саве Текслије за ослобођење и уједињење Срба 1804; Из плана митрополита Стевана Стратимировића о успостављању словено-српске државе 1804; План цетињског митрополита (владике) Петра I Петровића о формирању славено-сербскога царства 1807; Устанички пројекат за обнову српске државе изнет на миру у Јашију 1808. и 1809; Извод из Букурештанског уговора од 28. маја 1812; Текст из *Начертанија* Илије Гарашанина 1844, итд. Наравно, и други прилози, укупно 57, затим Легенде и фотографије; Карте и илустрације; Родослови државних институција Србије и Црне Горе; Извори и литература, чине ову књигу изузетно вредном и незобилазном за спознају историје српског народа и његове вишевековне борбе да стекне слободу, независност и да се уједини у заједничку државу.

Садржај основног текста, под називом Ослобођење, независност и уједињење Србије и Црне Горе, а то је готово половина књиге, интерпретиран је хронолошко-тематски, прегледно и прецизно. Значајни догађаји – међаши у историји српског народа – истакнути су насловима и поднасловима, а њихови садржаји се преслићу и преливају један у други и тиме исказују континуитет процеса борбе српског народа за ослобођење, уједињење и стицање независности. Текст је хронолошко-тематски веома успешно рашчлањен. Представљене су личности, догађаји и процеси у Србији и Црној Гори, али и утицај великих европских сила које су, нарочито крајем XIX и у току целог XX века нескривено

лицитирале своје интересе према Балкану, посебно према територијама српског народа. Управо због тога, аргументовано, тајни договори Русије и Аустро-Угарске у Рајхштату, њихова Будимпештанска конвенција и, нарочито, прелиминарни Санстефански мир и Берлински конгрес су претече геноцидних ратова на Балкану у XX веку, посебно ратова против српског народа.

Добро издвојени цитати, на одговарајућим местима ситуирани и у правом контексту интерпретирани, остављају упечатљив утисак и значајно појачавају садржај. То, и иновативни и уједно (ризичан) методолошки приступ да се историјски процеси као садржај теме обогате правним, политиколошким и дипломатским аспектима, рукопису даје интердисциплинарну вредност и у исто време представља веома успешан покушај у интерпретирању оваквих комплексних тема.

Управо то, а посебно савремена збивања на тлу СР Југославије, учинила су да ова књига и њен садржај имају елементе наглашене актуелности. Наиме, јавља се у време када је Југославија, односно када су народи Србије и Црне Горе, с једне стране, већ дуго изложени спољним притисцима, економским санкцијама и блокадама, претњама ратом и ратовима, када на њега насрћу и најјачи а уз њих и они убоги, а с друге стране, због свега тога, изложен је не само унутрашњим економским тешкоћама, него пре свега политичким трвењима која се могу изродити у ретроградно и наопако. Зато садржај књиге, осим што је научно вредан, указује да је српски народ у својој веома богатој историји пролазио кроз ситуације које подсећају на актуелне догађаје и процесе. Истовремено, текст књиге садржи поруку да је јединство српског народа, посебно Србије и Црне Горе у оквиру Савезне Републике Југославије - алтернатива која води опстанку и успешном супротстављању актуелној, агресивној политици великих сила, пре свих САД и Велике Британије, којом оне – због интереса и међусобних сукоба за превласт на Балкану и југоистоку Европе – српски народ држе у изолацији, економској блокади, отимају му његове вековне територије, прекрајају његове државне границе, и намећу му норме агресивне дипломатије.

Садржај ове књиге, ма и сам њен наслов, као да буди, прижељкује то, и иницира успаване интелектуалце у српском народу да и они својим научним радом и другим делатностима помогну одбрани и очувању на историјској сцени једног од најстаријих државотворних народа Европе – српског народа. Јер, без историјског контекста немогуће је дати објашњење свега онога што се догађа српском народу, а та зла

коб већ дуго траје и опет му, по трећи пут у XX веку, не само прети него и наноси огромне људске и материјалне губитке, дробни националну компактност а територије отима и границе прекраја.

Због тога, књига има изузетан значај. Она садржи научно утемељену истину, и свима онима који се боре за њу, а против су – празнословних, неаргументованих, слаткоречивих и безвредних реторика, пропаганде којом се обманама придобија јавно мњење против српског народа и његове државе, непримерених економских санкција и блокада, насилних изолација, претњи ратом и ваздушне агресије – даје снажно и на прворазредним изворима аргументовано упориште да истрају у одбрани стеченог.

Историјском музеју Србије и носиоцима пројекта насловљене књиге Милићу Петровићу и његовим сарадницима треба одати признање на томс што су уложили огромне напоре да припреме један овако вредан текст и да га преточе у назаобилазну књигу. Мора се рећи да посао није био ни мало лак, посебно што се ради о синтези историје Србије и Црне Горе са интердисциплинарним садржајима за чију је израду требало учинити опсежна истраживања и прибавити ретке изворе како би се насловљена тема конципирала и израдила као једна целина.

Ауторима Милићу Петровићу, Павлу Стојковићу, Душици Бојић и другима из Историјског музеја Србије треба одати признање за уложени напор, добро познавање тематике, умешно конципирање садржаја књиге и његово енциклопедијско интерпретирање које је, насловима, поднасловима, илустрацијама и цитатима, врло лепо разрађено и обогаћено. Хронолошка омеђеност предмета – мада је у уводној речи или кроз текст требало истаћи да су Срби још у XIV веку имали моћну и напредну државу, напреднију од западних царевина и краљевина тог времена, да су онда пали под вишевековну турску превласт и окупацију под којом су много пропатили, али да су се све време борили за ослобођење својих територија, за стицање независности и уједињење свеколиког српства, чији су се резултати, на најбољи начин, исказали у XIX и XX веку – квалитетно је разрађена композиција а прецизно излагање резултата истраживања о овој врло сложеној теми обезбедили су јасноћу садржаја и његову тематску компактност. Енциклопедијско интерпретирање садржаја оправдало је методолошко опредељење да се тема ради у форми синтезе а текст обогати интердисциплинарним аспектима.

Садржај је инспиративан и верујемо да ће иницирати интензивнију обраду тема о заједничкој борби Србије и Црне Горе за стицање и одбрану слободе, независности и њихово уједињење у једну државу.